

Loodushariduse õppeprogramm Tutvumine talumetsaga (4.-6. klassile)

Õppeprogrammi eesmärk on tutvustada mitmekesist talumetsa ning õpetada turvalist ja säästlikku käitumist ning jätkusuutlikku metsahoidu. Vastavalt osalejate soovile viime õppeprogrammi läbi eelistatult Viljandimaal või Lääne-Virumaal. Oleme selleks valinud talumetsa Viljandimaal Kolga-Jaani lähistel (või Lääne-Virumaal Tudu lähistel), kus tutvume erinevate metsatüüpidega, arutleme metsa eluringi ning säästliku ja jätkusuutliku looduskasutuse üle, vaatame metsloomade tegevuse jälgi ning arutleme inimtegevuse mõju üle metsas. Õpilased saavad ise proovida ainetundide korraldamist looduses, tunnetame metsa viie meelega ning mängime maastikumängu. Retk on sobilik ka liikumise erivajadusega õpilastele.

Programmi sihtrühm: 4.-6. klass (vanus 10-13 aastat), kuni 34 õpilast. Olenevalt grupi suuruselt kaasatakse vajadusel ka teine juhendaja.

Programmi kestab 3 tundi. Õppeks sobivad kõik aastaajad. Eelistatud on märtsist oktoobrini, mil ka lehtpuud on kergemini määratavad.

Õppekeskkonnaks on põline talumets – mitmekesine, erinevas vanuses puudega metsaala Viljandi vallas Kolga-Jaani lähistel või Lääne-Virumaal Tudu lähistel. Maapind on tasane. Õppeprogramm on sobiv ka erivajadustega õpilastele.

Vajalik varustus: tavapärane aastaajale vastav õuejalats või matkajalats ning ilmale vastav riietus. Soovitavalt võileivad ja jook (vesi) kergeks eineks looduses.

Õppeprogrammi eesmärgid

Võimaldada õpilastele aktiivset tegevust looduses; kujundada õpilastes teadmised ja oskused turvaliselt ja säästlikult looduses käitumise kohta; anda teadmisi erinevatest metsatüüpidest, metsa eluringist ja inimtegevuse mõjust; harjutada meeskonnatöö oskusi; näidata kooli õppeainete ja looduse seoseid ning harjutada nende märkamist ja rakendamist.

Seosed riikliku õppekavaga: väärtustab säästvat eluviisi, oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi ja hankida loodusteaduslikku teavet, oskab looduses käituda, huvitub loodusest ja looduse uurimisest. Ainetundide rakendamisel loodusesse lähtutakse õppekavast (teema täpsustatakse rühma saatva õpetajaga).

Seosed keskkonnateadlikkuse ja säästva arengu teemadega: käsitletakse metsa eluringi ning säästlikku ja jätkusuutliku looduskasutust ning käitumist looduses, arutletakse kliimamuutuste mõju üle Eesti loodusele.

Õppeprogrammi sisu ja metoodika

Õppeprogrammi koostamisel oleme seostatult käsitlenud loodus- kultuuri-, sotsiaalset ja majanduslikku keskkonda ning kujundanud sisult tervikliku teaduspõhise programmi, mis sisaldab eesmärgipäraseid ja programmi eesmärkide saavutamist toetavaid mõtestatud tegevusi. Kasutame mitmekesiseid kaasavaid õppemeetodeid, kohandades tegevused vastavale sihtrühmale.

Õppeprogramm koosneb viiest osast ja kokkuvõtvast arutlusest:

1. **Tutvumine metsaga.** Koguneme metsaservas endises taluõues ja vaatame, mida enda ümber näeme. Räägime ohutust viibimisest ja turvalisusest metsas. Lepime kokku käitumisreeglid õpperetkel. Läheme metsa – käime erinevates kasvukohatüüpides, räägime metsa elutsüklist, vaatame erinevas arengujärgus olevaid puid ja metsapõlvkondade vaheldumist. Võrdleme looduslikku ja istutatud metsa. Arutleme inimtegevuse mõju üle praktiliste näidete varal.
2. **Harjutame ainetunde looduses.** Katsetame koolis erinevates ainetundides õpitud ühiselt näitlikustada konkreetsete loodusobjektide peal. Esimesed näiteid esitab retkejuht ning seejärel saavad õpilased võimaluse ise väikestes gruppides harjutada erinevaid ainetunde ja neid seejärel kaaslastele tutvustada. Rühma saatva õpetajaga saab eelnevalt kokku leppida täpsemad huviteemad ning õpetaja saab soovi korral ka ise näiteid tuua.
3. **Tunnetame metsa ja metsapaus.** Kasutame oma viit meelt metsa tunnetamiseks. Vaatleme metsa. Kuulame metsa. Kompame puid ja erinevaid objekte väikesel juhendatud rajal. Haistmis- ja maitsemeelt rakendame taimete nautimisel. Tee valik (nt piparmünt, kibuvits või vaarikas) lepatakse eelnevalt õpetajaga kokku. Söögipaus kaasavõetud võileibade ja joogiga.
4. **Istutame puid.** Jaguneme väikesteks gruppideks ja iga grupp istutab ühe puu (kask, tamm, kuusk vms).
5. **Loodusmäng.** Jaguneme võistkondadeks ning rakendame omandatud teadmisi küsimustele vastamiseks.
6. **Kokkuvõtte ja tagasiside.** Võtame kokku õppepäeval omandatu. Arutame, mida me sellest edaspidiseks kaasa võiksime võtta. Räägime jätkusuutlikust loodushoiust ja elukeskkonna kaitsmisest.

Õppekeskkond

Talumets Viljandimaal Kolga-Jaani lähisel (alternatiivina Lääne-Virumaal Tudu lähisel) on valitud õpperetke eesmärki silmas pidades ning loob mitmekesised võimalused õpiväljundite saavutamiseks. Õppeprogrammi viime läbi PEFC sertifikaadiga erametsas, kus on erineva vanusega looduskooslused. PEFC-sertifitseerimine näitab, et mets on majandatud vastutustundlikult ja oluline on sotsiaalsete, kultuuriliste, keskkonna ning majanduslike hüvede hoidmine ja säilitamine.

Turvalisus. Õppekeskkonna valikul on turvalisus ja ligipääsetavus olnud oluliseks kriteeriumiks. Õpperetkeks kasutatav piirkond (10 ha) on looduses eristatav ning piiritletud põldudega. Õpilased

liiguvad koos saatjaga või (5. mooduli korral) gruppides. Õpperetke alguses tutvustatakse ohutusreegleid. Retke saatvale õpetajale (ja soovi korral ka õpilastele) antakse selge kaart.

Juhendajad

Õppeprogrammi läbiviija on Eesti Looduskaitse Seltsi, Eesti Keskkonnahariduse Ühingu ja Püsimetsaühistu liige. Juhendaja on 2019. aastal läbinud Luua Metsanduskooli täiendkoolituse kursused matkajuhi ja metsakasvatuse aluste alal, 2020. aastal SA Tartu Keskkonnahariduse Keskuse täiendkoolitused „Mets ja kestliku arengu haridus“ ning „Sood ja kestliku arengu haridus“, samuti Keskkonnahariduse ühingu koolitused „Kliimamuutused tänases infoväljas – alternatiivsed tõed ja väärmõisted“ (2020. aastal), „Päev metsas: mis on püsimetsandus ja kuidas seda hariduses tutvustada?“ (2020. aastal) ning „Kuidas haridus ja digi kokku sobivad?“ (2021. aastal). Õppeprogrammi läbiviijal on pikaajaline praktiline looduskaitsealine ja metsandusalane ning loodusretkede, kursuste, seminaride ja õppepäevade läbiviimise kogemus täiskasvanutele ja õpilastele. Retkejuht tunneb põhjalikult konkreetset õppekeskkonda, kus õppeprogramm läbi viiakse. Suurema õpperühma korral kaasatakse vajadusel ka teine juhendaja.

Õpperühma saatva õpetaja roll: õppekäigu kokkuleppimisel täpsustada õpperühma suurust, vanust ja võimalikke erivajadusi ning soovi korral täpsemat fookust õppeprogrammi 2. moodulis (*Harjutame ainetunde looduses*). Õppekäigu ajal eeldame, et õpetaja tagab osalejate võimalikult asjakohase ja distsiplineeritud käitumise, osaleb õppeprogrammi 2. moodulis (*Harjutame ainetunde looduses*), on saatjaks ühele grupile õppeprogrammi 5. moodulis (*Loodusmäng*) ning osaleb omal äranägemisel osalejana kõikides teistes moodulites.

Hindamine ja tagasiside

Eesmärkides kirjeldatud õpiväljundite saavutamist hinnatakse esmaselt retkejuhi poolt jooksvalt iga mooduli lõpus ning ühiselt suuliselt õppeprogrammi lõpus kokkuvõtete ja tagasiside arutelul.

Programmis osalenud õpetajalt küsitakse tagasisidet õppeprogrammi kvaliteedi kohta e-kirjaga kahe nädala jooksul. Õpetajale pakutakse võimalust kohtuda koolis kahe nädala jooksul peale kirjaliku tagasiside andmist, et vajadusel arutada suuliselt üle tagasiside ja parendusettepanekud.

Koostatud: veebruar 2020, täiendatud aprill 2021.

Programmi koostaja:

Loodushariduskeskus SelgeSiht

SelgeSiht OÜ

Reg. 14602228

e-post loodusharidus@selgesiht.ee

telefon 5918 9000

<https://selgesiht.ee/loodusharidus/>

Eesti Keskkonnahariduse Ühingu keskkonnaharidusliku õppeprogrammi kirjelduse kvaliteeti tõendav märgis „Läbimõeldud programm“, märgis nr 459.